

«فرهیختگان» الگوی استانی کشت برنج را بررسی کرد

۳۰ درصد برنج در استان‌های کم‌آب تولید می‌شود

فاطمه سادات مرتضوی
رئیس‌کار گروه اقتصاد

«وقتی در سرزمین خشک، برنج می‌کاریم، سرنوشت آب را معامله می‌کنیم.» این جمله شاید به خوبی بیانگر احوالات این روزهای سرزمین مان باشد. شاید به صورت خودکار پیش از این، اینطور تلقی می‌شد مگر در مناطق کم آب هم می‌شود کشت برنج را انجام داد. بررسی‌ها نشان می‌دهد در دوده دهه اخیر سهم مساحت زیر کشت برنج در کشور از ۵۲۷ هزار هکتار به ۸۱۱ هزار هکتار در سال ۱۴۰۳ رسیده و طی ۱۶ سال این میزان بیش از ۵۳ درصد افزایش یافته است. از این گذشته سهم ۲۹ استانی که در آن چنان ظرفیت بارش (آب) فراوانی ندارند و شاید در نگاه اول آن چنان هم مناسب کشت برنج نباشند از ۲۵ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۳۰ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. یعنی ۷۰ درصد برنج کشور در دو استان گیلان و مازندران و ۳۰ درصد تولید برنج در سایر استان‌های غیرشمالی کشت می‌شود. کارشناسان می‌گویند تداوم تولید برنج به عنوان محصول با مصرف بالای آب در استان‌های کم آب، نه‌تنها آینده امنیت غذایی را تهدید می‌کند، بلکه زیست‌بوم ایران را در معرض خطرهای جبران‌ناپذیری همچون فرونشست قرار می‌دهد. بنابراین، بازنگری جدی در سیاست‌های کشاورزی، تدوین الگوی کشت متناسب با شرایط اقلیمی و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین آبیاری، ضرورتی فوری است که اگر امروز محقق نشود، فردا بهایی سنگین‌تر به کشور تحمیل خواهد کرد.

ممنوعیت‌های ادامه‌دار کشت برنج در ۶ استان کم آب

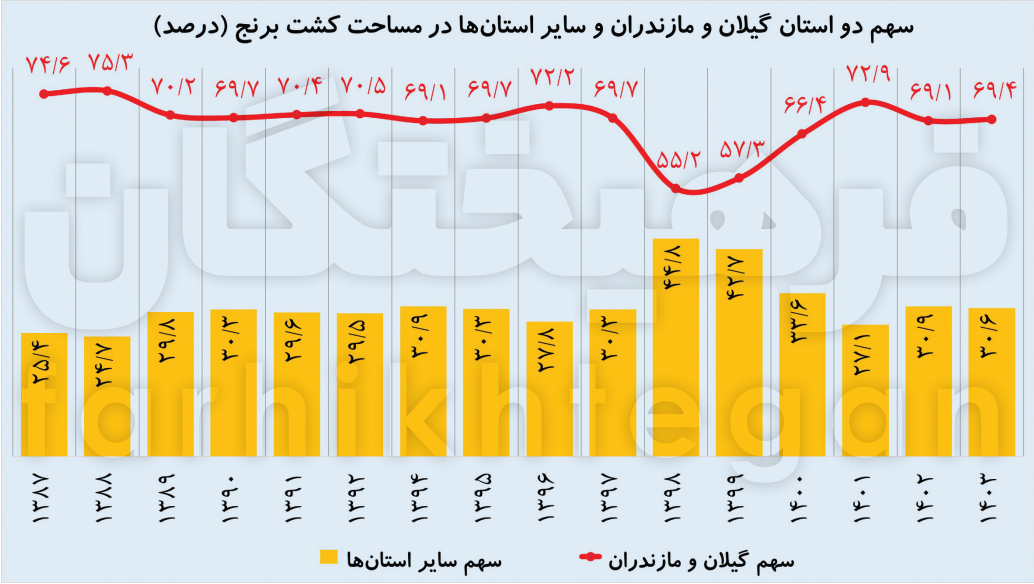
ادامه روند کاهش بارندگی و افت منابع آبی، زنگ خطر را برای مدیریت منابع آب کشور به صدا درآورده و سازمان‌های جهاد کشاورزی و آب و برق خوزستان در تصمیمی تازه در اردیبهشت امسال، کشت شلثوک (برنج) را در پنج حوضه مهم و پرتنش آبی شامل کرخه، دز، کارون، مارون- جراحی و زهره ممنوع اعلام کردند. این تصمیم با توجه به کاهش ۳۸ درصدی بارندگی و افت ۳۷ درصدی منابع آب رودخانه‌ها از سوی وزارت نیرو و سازمان‌های مسئول کشاورزی گرفته شد تا با مدیریت بحران آب، بخشی از تنش آبی را در حوضه‌های حیاتی آبریز کشور جبران کند. با توجه به گستره جغرافیایی این حوزه‌های آبی، ممنوعیت کشت شلثوک برای جبران کم‌آبی در این حوضه‌های آبریز علاوه بر خوزستان، ایلام، کهگیلویه و بویراحمد، بوشهر، و بخش‌هایی از فارس و لرستان را در بر می‌گیرد و کشت برنج را دست‌کم در ۶ استان ایران به طور کامل یا در بخش‌هایی از آن‌ها محدود می‌کند. اما سرآغاز داستان اعمال محدودیت و ممنوعیت کشت برنج در استان‌های کم‌آب به سال ۱۳۹۸ بازمی‌گردد. در سال ۱۳۹۸ دولت وقت، تصمیم گرفت کاشت برنج در همه استان‌های کشور به‌جز مازندران و گیلان را ممنوع اعلام کند. این موضوع به تصویب هیئت‌دولت رسید و در بخشنامه‌ای به همه استان‌ها ابلاغ شد در این بخشنامه آمده بود که در یک دوره ۳ ساله به استان‌های غیرشمالی که برنج کشت کنند، مزایایی تعلق نمی‌گیرد و از آنان حمایت نخواهد شد تا کشاورزان این استان‌ها به تغییر محصول روی آورند. وزارت جهاد کشاورزی نیز مکلف شد تا کشت‌های جایگزین برنج را در استان‌های مختلف ارائه دهد. با این حال اما آخرین آمارها نشان می‌دهد با وجود تنش آبی در گستره وسیعی از ایران، هنوز هم کم و بیش برنج در استان‌هایی که با کمبود شدید منابع آبی مواجهند،

کشت می‌شود. به غیر از دو استان گیلان و مازندران که تقریباً ۷۰ درصد برنج کشور را تولید می‌کنند، کشت برنج در استان‌های گلستان، فارس، لرستان، آذربایجان شرقی، ایلام، زنجان، اصفهان، چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد، سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی، خراسان شمالی، اردبیل، قزوین، کرمانشاه، کردستان، آذربایجان غربی، خراسان جنوبی و کرمان کم و بیش ادامه دارد. این در حالی است که به گفته کارشناسان، هر هکتار زمین شالیزار، ۱۱ تا ۱۳ هزار لیتر آب مصرف می‌کند.

۳۰ درصد برنج در استان‌های غیرشمالی تولید می‌شود!

بررسی‌ها از آمار وزارت جهاد کشاورزی حاکی از آن است که مساحت زیر کشت برنج و شلثوک در کل کشور طی ۱۶ سال اخیر، بیش از ۵۳ درصد رشد کرده و از حدود ۵۲۷ هزار هکتار در سال ۱۳۸۷ به ۸۱۱ هزار و ۱۰۹ هکتار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. البته که در برخی سال‌ها در این ۱۶ سال طبیعتاً مساحت زیر کشت برنج در استان‌های ایران احتمالاً به بیش از این مقدار نیز رسیده است. اوج این افزایش مساحت زیر کشت برنج و شلثوک در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ رخ داد که دولت مصوب کرد عمده کشت برنج در استان‌ها پرآب مانند مازندران و گیلان صورت گیرد و کشت برنج در سایر استان‌های کم‌آب ممنوع شود و در برخی استان‌های دیگر نیز با اعمال محدودیت همراه شود و البته از طرفی دیگر میزان بارش‌ها در سراسر کشور افزایش یافت؛ این شد که مساحت زیر کشت برنج در کشور به ۸۹۲ هزار هکتار و ۸۵۴ هزار هکتار در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ رسید. گفتنی است ۷۰ درصد تولید برنج تنها در دو استان گیلان و مازندران بوده و ۳۰ درصد باقی‌مانده در استان‌های غیرشمالی صورت گرفته است. طبق آمار وزارت جهاد کشاورزی از میزان مساحت زیر کشت برنج در کشور، طی سال ۱۴۰۳ بیش از ۸۱۱ هزار هکتار در کشور زیر کشت محصولی مانند برنج بوده است؛ در این میان کاملاً بدیهی است حدود ۷۰ درصد از مساحت زیر کشت برنج در کشور متعلق به استان‌های مازندران و گیلان به ترتیب ۲۲۷ هزار و ۳۱۹ هکتار و ۲۳۵ هزار و ۶۰۰ هکتار مساحت زیر کشت محصولی مانند برنج است. در کنار این، سایر استان‌های غیرشمالی، ۳۰ درصد از مساحت

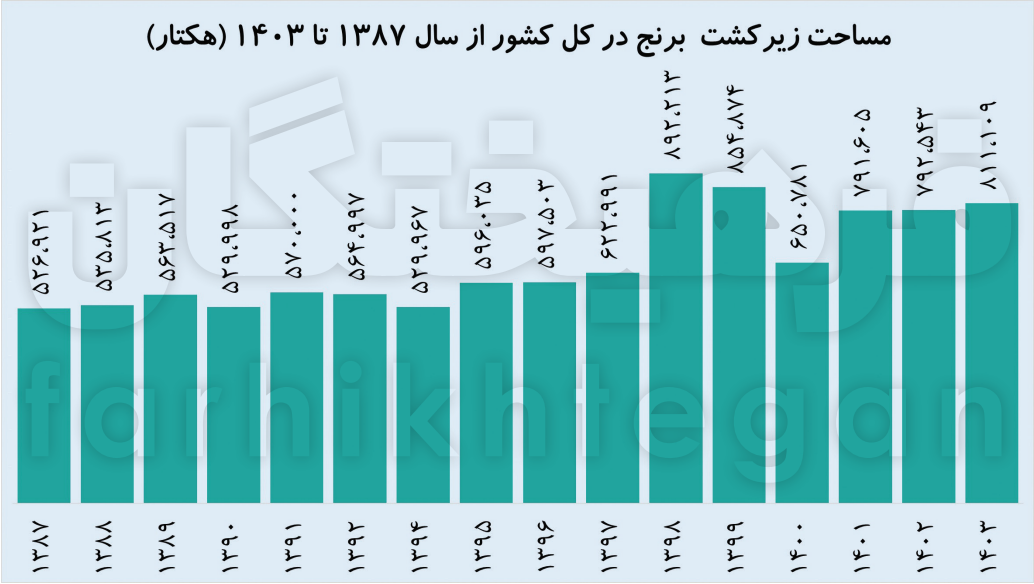
مدیرمسئول:

- محمدامین ایمانجانی
- قائم‌مقام مدیرمسئول:
- مسعود فروغی
- سرردبیر:
- محمد زعیم‌زاده
- تلفن و فکس:
- ۰۲۱) ۶۲۹۹۹۴۹۵
- کدپستی:
- ۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶
- چاپ:
- چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی
- نشانی:
- خیابان حافظ،پلین‌تر لز‌جمهوری
- رویمروی ساختمان‌بورس
- ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

بر اساس داده‌های سازمان هواشناسی، کشور در سال آبی جاری تا نیمه مردادماه، ۲/ ۴۰ درصد با کاهش بارش روبه‌رو بوده و طی این مدت ۲/ ۱۳۷ میلیمتر بارش دریافت کرده. این در حالی است که میانگین بلندمدت بارش کشوری در این بازه زمانی ۴/ ۲۲۹ میلیمتر بوده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد تا نیمه تابستان (۱۵ مردادماه امسال) شاهد کاهش ۷۸ درصدی بارش بوده‌ایم. بر این اساس، استان سیستان‌و‌بلوچستان همچنان کم‌بارش‌ترین استان کشور است. میزان بارش‌ها در این استان در مقایسه با دوره بلندمدت ۷/ ۷۵ درصد کاهش یافته است، درحالی‌که تا سال گذشته مساحت زیر کشت این استان حدود ۴۵۰۰ هکتار بوده و سومین استان با بیشترین کشت برنج در سال ۱۴۰۳ بوده است. در استان فارس نیز بارش‌ها نسبت به دوره بلندمدت ۶/ ۵۷ درصد کاهش یافته و از ۸/ ۳۰۶ میلیمتر به ۱۳۰ میلیمتر رسیده است، درحالی‌که مساحت زیر کشت برنج آن در سال گذشته حدود ۲۷ هزار هکتار برآورد شده است و پنجمین استان با بیشترین کشت برنج در ایران بوده است. در استان‌های گلستان، گیلان و مازندران بارش‌ها رشد منفی ۹/ ۳۲ درصدی، رشد ۴/ ۱۷ درصدی و رشد ۱/ ۲۲ درصدی داشته که باید کاهش بارش در استان گلستان که رتبه سوم کشت برنج در کشور را دارد (البته با اختلاف فاحش از دو استان دیگر) جدی گرفت و به دنبال راه‌حل بود.

چالش اصلی بازار برنج

در روزگاری که بارندگی‌ها به حداقل رسیده و سدهای کشور با کمترین ذخایر خود دست‌وپنجه نرم می‌کنند، سایه خشکسالی هر روز سنگین‌تر بر سر ایران گسترده می‌شود. سفره‌های زیرزمینی یکی پس از دیگری به مرز خشکسالی رسیده‌اند و با این وجود، الگوی کشت و سیاست‌های آبی همچنان بر مدار اشتباه می‌چرخد. افزون بر این، آمار رسمی وزارت جهاد کشاورزی نشان می‌دهد که در دو سال اخیر، با وجود ممنوعیت قانونی، برنج در بیش از ۱۹ استان خارج از شمال کشور کشت شده است؛ واقعیتی که بیش از هرچیز، فاصله عمیق میان سیاست‌های مصوب و عملکرد اجرایی را عیان می‌سازد. امروز ایران در شرایطی قرار گرفته که کاهش چشمگیر بارندگی و افت ذخایر سدها، بسیاری از استان‌ها را با تنش آبی مواجه ساخته و منابع زیرزمینی کشور به مرز هشدار رسیده‌اند. با این حال، آنچه بحران را تشدید می‌کند، نه صرفاً تغییرات اقلیمی، بلکه ضعف سیاستگذاری در مدیریت آب و الگوی کشت محصولات کشاورزی است. یک سؤال این است که آیا با متمرکز شدن تولید برنج در چند استان، احتمال کمبود برنج در کشور پُررنگ می‌شود؟ برای مثال در مردادماه، جهاد کشاورزی در اظهارنظری عجیب، کمبود برنج در بازار را به چالش آب و کاهش تولید داخل نسبت داد. فرامتن این اظهارات یعنی کمبود آب باعث شده کشاورزان نتوانند به اندازه گذشته کشت کنند، درنتیجه بازار داخلی با کمبود عرضه روبه‌رو شده است. در ظاهر، استدلالی ساده و قابل پذیرش است، اما کمی که عمیق‌تر به موضوع نگاه کنیم متوجه می‌شویم این گزاره نه تنها کامل نیست بلکه آدرس غلطی است که سعی دارد افکار عمومی را از واقعیت‌های اصلی منحرف کند. باید درنظر داشت نیاز سالانه کشور به برنج حدود ۳ میلیون تن است، اما حتی در بهترین سال‌های تولید، ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار تن از این نیاز از تولید داخل تأمین می‌شود، بنابراین واردات حداقل یک میلیون تن برنج همیشه جزء سیاست‌های الزامی کشور بوده و این یک واقعیت انکارناپذیر است. ضمناً توقف کشت برنج در استان‌هایی همچون اصفهان، خوزستان و فارس مطرح است و صرفاً کشت برنج در استان‌های شمالی انجام خواهد شد.

آنکه این مصوبه جلوی بی‌انضباطی در تصویب قوانین را می‌گیرد و سند بودجه را به یک سند واقعی و شفاف تبدیل می‌کند و همچنین این فرایند باعث می‌شود جلوی دور زدن قوانین دائمی و اصلاح آنها گرفته شود. از سویی دیگر این قانون اختیار مجلس در بررسی جداول اعداد و ارقام بودجه را افزایش داده و امکان نظارت دقیق‌تر نمایندگان بر منابع و مصارف را فراهم می‌کند.

عرضهٔ گوشت قرمز داخلی ۲۸ درصد افزایش یافت

بر اساس اعلام مرکز آمار ایران، مقایسه عملکرد کشتارگاه‌های رسمی کشور در مرداد ۱۴۰۴ با ماه مشابه سال ۱۴۰۳ نشان از افزایش ۲۸ درصدی مقدار عرضه گوشت قرمز در کشتارگاه‌های رسمی کشور است. بر اساس نتایج این آماریگری، در مرداد ماه سال جاری، گوشت گاو و گوساله با ۲۴۴۱۰ تن، حدود ۵۸ درصد از وزن کل گوشت قرمز عرضه‌شده را به خود اختصاص داده است. گوشت گوسفند و بره با ۱۴۲۲۹ تن، بز و بزغاله با ۲۷۵۲ تن و سایر انواع دام با ۹۴۴ تن، به‌ترتیب ۶۱/ ۳۳ درصد، ۵۰/ ۵ درصد و ۲۳/ ۲ درصد از وزن

به‌دلیل تعطیلی جمعه و در امان ماندن شبکه برق از مصارف بخش اداری بود، اما طی هفته گذشته مصرف برق در ساعت پیک در اغلب روزها نزدیک به مصرف مدت مشابه سال گذشته بوده و قطعی برق خانگی نیز عمدتاً وجود نداشته است.

تغییرمهم بررسی بودجه درمجلس

محسن زنگنه در گفت‌وگو با خبرگزاری مجلس، با اشاره به تأیید مصوبه اصلاح ماده ۱۸۲ آیین‌نامه داخلی مجلس پیرو تغییر در فرایند بررسی بودجه سالیانه در مجلس توسط شورای نگهبان گفت: «به دلیل کار کارشناسی دقیق و بررسی همه‌جانبه، این طرح به عنوان اولین مصوبه مجلس بدون هیچ‌گونه ایراد و ابهامی در شورای نگهبان و هیئت عالی نظارت به تأیید رسید.» رئیس «کمیته اصلاح ساختار بودجه» مجلس افزود: «پس از ابلاغ رسمی این قانون از سوی دکتر قالیباف در روزهای آتی، دولت نیز موظف به ابلاغ آن خواهد بود و عملاً لایحه بودجه سال ۱۴۰۵ باید در یک مرحله و در دی ماه و صرفاً در قالب جداول تقدیم مجلس شود.» سخنگوی «کمیسیون آیین‌نامه داخلی» مجلس با اشاره به دو م‌ت اصلی این قانون متذکر شد: «نخست

بازگشت پیک مصرف برق به زیر ۶۰ هزار مگاوات بعد از ۷۴ روز

آخرین روزی که در تابستان پیک روزانه مصرف برق زیر ۶۰ هزار مگاوات بود روز پانزدهم تیرماه بود. روز گذشته بعد از گذشت ۷۴ روز، دوباره پیک روزانه مصرف برق به زیر ۶۰ هزار مگاوات بازگشت. به گزارش تسنیم، روزهای پایانی تابستان ۱۴۰۴ از پشت سر می‌گذاریم؛ تابستانی که در میزان و ماندگاری و گستردگی گرما یک تابستان کم‌نظیر در تاریخ ایران بود. از سوی دیگر تابستانی با خاموشی‌های برنامه‌ریزی شده و برنامه‌ریزی نشده فراوان، آن‌هم در تمامی بخش‌های مصرفی. در تابستان امسال گرمای هوانه از شروع تیرماه بلکه از میانه فروردین ماه شروع شد و به‌نوعی می‌توان گفت تابستان امسال نه سه ماه بلکه ۶ ماه بود و برای نخستین‌بار کولرها در برخی شهرهای کشور از میانه فروردین وارد مدار شدند. آخرین باری که پیک مصرف برق زیر ۶۰ هزار مگاوات بود به روز پانزدهم تیرماه بازمی‌گردد که یک روز تعطیل رسمی (عاشورای حسینی) بود و بخش‌های پر مصرف اداری و حتی تجاری در مدار مصرف برق کشور نبودند. اما بعد از پانزدهم تیرماه تا روز گذشته، همواره پیک لحظه‌ای مصرف برق در تمامی این ۷۴ روز، بالاتر از ۶۰ هزار مگاوات به‌ثبت رسید تا اینکه در روز جمعه، دوباره پیک مصرف به زیر ۶۰ هزار مگاوات رسید. گرچه این کاهش مصرف